

kieliopin vakiintuneeseen käsitejärjestelmään, johon uuden tutkimuksen lisät ristiriidoitta nivELYVÄT? Periaatteelliseksi malliksi kelpaisi varmaan Hakulisen ja Karlssonin Nykysuomen lauseoppia. Näin opiskelijan siirtyminen lukiosta yliopistoon helpottuisi.

Järkevintä on luoda kielioppityöryhmän ehdotelmia kehittäen moderni ydinkielioppi, jota jatkuvasti uudistetaan ja johon sekä kouluopetus että yliopiston perusopetus tukeutuvat. Lähivuosina valmistuva uusi suomen kielioppi luonee pohjan ydinkieliopille. Tulevaisuuden kieliopista laadittai-

siin tietenkin painatteen lisäksi sekä CD-ROM- että WWW-versio, jolloin kieliopin kehittämisestä voisi kasvaa asiantuntijoiden laaja ryhmähanke samaan tapaan kuin on kasvanut esimerkiksi Linux-käyttöjärjestelmän kehittälystä. Jos joku nokkela nörtti vielä innostuisi luomaan kieliopista tietokonepin, tulevaisuuden opiskelijat ja koulu-laiset voisivat järjestää netissä kielioppiki-soja ja kilpailla lauseopin mestaruuksista.

SAKARI VIHONEN

Neulapadontie 10 B 16, 00920 Helsinki

Sähköposti: *Sakari.Vihonen@dlc.fi*

PERUSTIETOA ESIHISTORIASTA

Kaisa Häkkinen *Suomalaisten esihistoria kielitieteen valossa*. Tietolipas 147. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1996. 223 s. ISBN 951-717-855-7.

Viime kuukausien ja vuosien muotiaiheita on Suomen ja suomalaisten esihistoriasta käyty kirjoittelu ja kiistely. Keskusteluun ovat osallistuneet niin kielitieteilijät, arkeologit kuin geneetikotkin. Vaikka kaikki kolme tieteenalaa ovat jatkuvasti tuoneet uusia näkökulmia keskusteluun, on lähimenneisyydessä eletty eräänlaista sovinnon aikaa. Konsensuksen symbolina voitaneen pitää Tvärminnessä vuonna 1980 pidettyä Suomen väestön esihistorialliset juuret -symposiumia. Yhtä kanonisoitua totuutta symposiumi ei lanseerannut, mutta julki lausuttiin mm. se näkemys, että uralilaisten kielten jatkuvuus Suomenlahden alueella ja sen pohjoispuolella voi olla hyvinkin vanhaa perua ja kielellisen ja geneettisen perimän näennäinen ristiriita on itse asiassa hyvin odotuksenmukaista, kun otetaan huomioon Suomessa ja Itämeren piirissä eri aikoina vallinneet kulttuurivirtaukset.

Kaisa Häkkinen on koonnut kirjaansa keskeiset näkökohdat, joita kielitieteellisessä esihistorian tutkimuksessa on hyödyn-

netty. Koska otsikko sisältää esihistorian tutkimuksessa varoen käytettävän termin *suomalainen*, aloittaa Häkkinen kirjansa selvittämällä tällaisen määritelmän suhteellisuutta. Kansa ja kieli eivät ole rinnastettavissa toisiinsa yksi yhteen, eivät liioin muinoin eläneet kansat ja kielet nykyisiin. Suomalaisten ja muiden uralilaisten kielten puhujien esihistoriaa koskeva tutkimus nojaa kirjallisten dokumenttien puuttuessa paitsi kielitieteeseen, etenkin ajoitusten ja absoluuttisten rajausten osalta myös moniin muihin aloihin. Myös ne esitellään lyhyesti: arkeologia, sen tekniikan kehittyessä avukseen saamat paleobotaniikka, -ekologia ja -zoologia sekä kielitieteellisen esihistoriatutkimuksen vanhat apualat kansatiede, folkloristiikka, uskontotiede, historia (historiallinen demografia) ja antropologia. Suuria odotuksia on viime aikoina kohdistettu siihen, mitä geneetikot ja perinnöllisyystutkijat kykenevät sanomaan suomalaisten esihistoriasta. Tunnetuimpia tutkimuksia siteerataan säännöllisesti, mutta

▷

perinnöllisen aineksen suhteellisen suuren määrän, tutkimuksen työläyden ja kalleuden takia kestää vielä aikansa ennen kuin genetiikka kykenee esittämään laajaan tutkimusaineistoon perustuvia yleistyksiä suomalaisten menneisyydestä.

Kirja esittelee myös keskeisiä antiikin ja keskiajan kirjoittajia Pytheaksesta alkaen. Monet lähteet on tunnettu suomalaisen ja suomen kielen historian tutkimuksen varhaisista vaiheista asti. Tacituksen *fenni*-maininta sekä muut vanhat itämerensuomalaisiin rinnastetut nimitykset ovat silti vaikeasti konkretisoitavissa, koska kielellistä identifikaatioaineistoa varhaisissa lähteissä ei ole. Antiikin lähteissä mainituille kansoille onkin liian usein yritetty etsiä suoraa vastinetta tältä vuosisadalta tunnetuista kansoista. Päättely on perustunut etupäässä kielenulkoisiin seikkoihin.

Tacituksen *fennit* on haluttu tavallisesti tulkita saamelaisten, ei (itämeren)suomalaisten esi-isiksi. Tacitus kuvaa fennejä »viheliäisen köyhiksi», keräily- ja erätaloudessa ilman vakinaisia asuntoja eläviksi ihmisiksi. Aineellisen kulttuurin perusteella ei kuvauksen ole katsottu sopivan (itämeren)suomalaisiin, jotka jo tuolloin harjoittivat pysyvää maataloutta. Epäilen silti tämän argumentin pitävyyttä ja sitä, riittävätkö etnografiset ominaisuudet todistukseksi Tacituksen *fennien* saamelaisperäisyydestä. Turun saaristossa, joka *fenni*-etnonymin synnyn kannalta on keskeisiä alueita, eränkävijät ovat olleet ilmeisen merkittäviä nimenantajia, ja he ovat olleet nimenomaan itämerensuomalaisia (Pitkänen 1985). Karjalan kannaksella harjoitettiin vielä tämän vuosisadan puolella intensiivistä talvikalastusta, jolloin ei meren jäältä palattu sesonkiaikaan ollenkaan mantereelle. Tilapäisasumuksia toki oli tarpeen käyttää, ja sellaisina toimivat hyvinkin pitkiä aikoja jäätikölle pystytetyt *putkat* (Hietanen 1982: 131–132).

Kirjan ytimen muodostavat luvut 2 (Uralilaisten kielten sukulaissuhteet), 3 (Teorioita suomalais-ugrilaisesta alkukodista), 4 (Suomalaisten maahantulo ja itämerensuomalaisten kielten keskinäiset suhteet) sekä 6 (Kielikontaktit ja lainasanakerrostumat esihistorian valaisijoina). Otsikoissa heijastuva kysymyksenasettelu hahmottui jo 1800-luvulla Castrénin, Ahlqvistin, Setälän ja muiden etsiessä ratkaisua suomen kielen ja kansan alkuperälle. Erityisesti otsikointi *Suomalaisten maahantulo* on perinteisyydessään suorastaan provosoiva, varsinkin kun esimerkiksi Tvärminnen symposiumin ja sitä edeltäneiden tutkimusten ja käsitysten uudelleenarvioinnin avainsanoja oli (asutuksen) jatkuvuus.

Kielisukulaisuuden tarkastelun Häkkinen aloittaa katsauksella tutkimushistoriaan ja siihen, kuinka keskieurooppalaisen mallin ja kielten (sanojen) vertailun pohjalta myös käsitys uralilaisten kielten yhteisestä alkuperästä hahmottui vähitellen. Luvussa lähdetään liikkeelle värityneestä ja perinteisestä kuvaustavasta ja termistä, sukupuusta. Otsikkojen avainsanat on valittu ehdottoman tietoisesti. Sukupuun esiin nostamisella Häkkinen ei pyri niin kuin ei koko kirjassakaan idättämään sukupuulle uutta juurta. Mutta koska sukupuu vakiinnutti pitkän ajan kuluessa asemansa kuvaustapana, päästään se esittämällä käsiksi juuri kuvaustapaan liittyviin ongelmiin. Luvussa liikutaan sen jälkeen melko yleisellä teoreettisen pohdinnan tasolla ja esitetään argumentteja, millä perusteella kantakieliä voidaan rekonstruoida ja mitä rekonstruktio tytärikielistä kertovat.

Koska kyseessä on katsaus uralilaisten kielten sukulaissuhteisiin ja eri uralilaisten kielten puhujista on nykyään saatavissa myös uutta ja ajantasaista tietoa, voisi mahdollisia uusia painoksia ajatellen esittää toiveen, että lukuun liitettäisiin myös konkreettista kieliaineistoa havainnollistamaan

sinänsä perusteellista ja eri näkökantoja niin kielisukulaisuuden puolesta kuin sitä vastaan-kin valaisevaa esitystä. Enää ei jouduta käyttämään vain moneen kertaan referoituja arkistomateriaaleja. Myös Venäjällä puhuttavien uralilaisten kielten sosiologiset näkymät ovat tulleet esille niiden tutkimuksessa.

Castreniaanisiin ongelmiin kuuluu kysymys suomalais-ugrilaisesta alkukodista. Varsinaisen sykäyksen uralilaisten kielten tutkimukselle Suomessa antoi juuri tarve selvittää suomalaisten esihistoria, ja uralilaisten kielten varhaisvaiheista ja niiden puhujien asuinalueista käydään edelleen vireätä keskustelua (ks. lähemmin esim. Virittäjän viime numeroissa julkaistuja artikkeleita Kallio Vir. 1/1997, Künnap 1/1997, Mikone 3/1996 ja 1/1997, Wiik 4/1996, niissä mainittua kirjallisuutta sekä Janhunen 1996 ja Laakso 1997). Esitettyjen oletusten rinnalla esitellään myös argumentit, joihin eri tutkijat eri aikoina ovat teoriansa pohjanneet. Häkkinen nostaa esiin muun muassa Mikko Korhosen luennoiltaan suosiman ajatuksen, jonka Heikki Ojansuu esitti jo vuonna 1907. Ojansuun huomattavan moderni arvio kuului, että uralilaiset kansat olisivat jo hyvin varhain levittäytyneet Baltian itäpuolelta (Ilmajärveltä) Uralille. Ojansuu korosti, ettei mitään suppeata alkukotia kannattanut edes etsiä, koska muinaiset metsästäjät ja kalastajat olivat aina tarvinneet laajoja elinalueita elantonsa hankkimiseksi.

Indoeurooppalaisten ja uralilaisten (esi-itämerensuomalaisten) kontaktien merkitys uralilaisten kielten puhujien esihistoriasta puhuttaessa tulee esiin jo alkukotikysymystä pohdittaessa. Kun indoeurooppalaisten tulo pohjoiseen Eurooppaan ajoitetaan usein vasta kolmannelle esikristilliselle vuosituhannelle, on indoeuropeistien ollut vaikea hyväksyä edes sitä etenkin Jorma Koivulehdon tutkimusten synnyttämää, nykyään fennougristien piirissä laajalti hy-

väksytyä näkemystä, että Itämeren piirisäkin kontakteja on täytynyt olla jo hyvin varhain ja että nuorakeraaminen eli vasarakirveskulttuuri heijastaisi kielellisellä tasolla (esi)balttilaisten levittäytymistä alueelle. Häkkinen tuo tässä yhteydessä esiin myös historiallis-vertailevaan metodiin liittyvät rajalliset mahdollisuudet päästä kovin kauas menneisyyteen, minkä takia esimerkiksi arkeologian avulla tapahtuvia ajoituksia (esim. uralilaisen kantakielen sijoittaminen eri tutkijoiden mukaan aikaan 6000–4000 eKr.) varhaisempia aikoja tarkasteltaessa on indoeurooppalaisista tai uralilaisista puhuminen näiden nimitysten nykyisen merkityksen takia harhaanjohtavaa.

Kansan syvien rivien keskuudessa eläviä myyttejä ja tavallista lukijaa on ajateltu otsikossa *Suomalaisten maahanmuutto ja itämerensuomalaisten keskinäiset suhteet*. Kun tarkoitus on kuitenkin osoittaa myytti maahanmuutosta jo aikaa sitten vanhentuneeksi, olisi otsikointia voinut harkita toisellakin tavalla. Käytännössähän kysymyksillä suomalais-ugrilaisesta alkukodista ja itämerensuomalaisten kielten keskinäisistä suhteista on etsitty vastauksia siihen, kuinka vertailevalla metodilla luodut rekonstruktio- (uralilainen ja suomalais-ugrilainen kantakieli, varhais- ja myöhäiskantasuomi) voidaan suhteuttaa nykykieliin.

Myös edellisiltä vuosisadoilta alkaen luotujen teorioiden ja arvelujen esittely saa paljon huomiota. Näin tulevat esitellyksi ja arvioiduksi erilaiset uskomukset ja arvaukset, joita harrastajien ja asiasta kiinnostuneiden maallikkojen piirissä helposti syntyy.

Itämerensuomalaisten kielten muodostumisesta vallitsevien käsitysten ja ims. kielten tältä vuosisadalta tunnetuille alueille asettumisen kannalta käänteentekevä oli vähitellen levinnyt virolaisten arkeologien käsitys, että kampakeraamista kulttuuria ja senaikaista väestöä tulisi pitää itämerensuomalaisten kielellisinä esi-isinä. Käsitys asu-

tuksen jatkuvuudesta sai kannatusta mm. lainasanatutkimuksen ansiosta. Ajatusta germaanisten lainojen lainautumisesta Suomen alueella oli tarjonnut vuosisadan alkupuolella jo mm. K. B. Wiklund, mutta muu esihistoriantutkimus ei tuolloin vielä ollut kypsä sen edellyttämään postulointiin.

Jatkuvuusteorian synnyttyä ja syrjäytettyä ns. uudisasutusteorian on jouduttu arvioimaan uudelleen myös suomen murteiden ja itämerensuomalaisten kielten keskinäisiä suhteita. Häkkinen esittää yhteenvedon nykyisestä käsityksestä, lukijaystävällisesti perustelemalla ja vertailemalla, miksi uusi on vanhaa parempi.

Uudelleen arvioitavaa on myös saamelaisien esihistoriassa. Muun muassa arkeologisin perustein on arveltu, että saamelaisalueen eteläraja Karjalassa olisi vielä keskiajalla kulkenut Laatokan pohjoispuolitse Äänisen kautta Vienanmereen. Kielteiseltä kannalta ovat kirjassakin siteerattuja etnonymisiä rinnastuksia (*Häme ~ sabme, vatja ~ vuowjosš*) todistusvoimaisempia saamelaisperäiset paikannimet, mikäli niitä voidaan osoittaa. Toistaiseksi läpinäkymättömien ja etymologisesti vaikeammin nykysuomen avulla tunnistettavien paikannimien analysointi Suomessakin on ollut melko satunnaista.

Kirjoittajan omankin harrastuksen kohde, lingvistinen paleontologia, on nostettu omaksi luvukseen. Vaikka kielitieteellinen paleontologia ei ole yhtä keskeinen ja moniulotteinen peruskysymys kuin muiden lukujen aiheet, käy lingvistisen paleontologian lähempi esittely esimerkiksi siitä, min-kälaisia päätelmiä sanastovertailun perusteella on tehty muinaisesta maailmasta ja kielenkäyttäjien asuinsijoista.

Kun indoeurooppalaiset lainasanakosketukset ja niiden rinnastaminen arkeologisiin ajoituksiin on ollut korvaamaton perusta arvioitaessa uudelleen itämerensuomalaisten ja Suomen esihistoriaa, on selvää,

että luku *Kielikontaktit ja lainasanakerrostumat esihistorian valaisijoina* on myös tässä arvosteltavan kirjan keskeisimpiä. Leviikin perusteella kahteen — uralilaisissa kielissä laajalti tunnettuihin indoeurooppalaisiin lainoihin ja toisaalta Itämeren alueeseen levikiltään rajoittuvien lainojen mukaan — jakautuvassa luvussa Häkkinen jättää tutkimushistorian vähemmälle huomiolle ja keskittyy lähinnä uusimpaan tutkimukseen. Luku on tiivis johdatus itämerensuomalaisten (ja muiden uralilaisten) indoeurooppalaisiin kielikontakteihin. Sanastollisten kontaktien lisäksi todetaan myös kielen rakenteeseen, erityisesti syntaksiin vaikuttavien kontaktien olevan mahdollisia.

Uralilaisten kielten luokittelussa vedottiin aiemmin myös lainasanoihin, ja samojedikielten ja suomalais-ugrilaisten kielten eron katsottiin heijastuvan mm. siinä, ettei samojedikielissä tunneta ollenkaan vanhoja indoeurooppalaisia lainoja. Tästä jaosta on sittemmin luovuttu. Uudempi tutkimus katsoo mm. sellaisten sanojen kuin sm. *nimi* ja *vesi* olevan samojedikieliin ulottuvine vastineineen ikivanhoja indoeurooppalaisia lainoja. Aiemmin niitä käytettiin mm. sanastollisina argumentteina mahdollisen ikivanhan indoeurooppalais-uralilaisen alkusukulaisuuden puolesta. Paitsi lainasanatutkimus, on suomalais-ugrilaisten ja samojedikielten välisestä jaosta luopumiseen vaikuttanut myös uralilaisten kielten luokittelun uudelleenarviointi (Salminen 1989, 1997: 86).

Kirjassa esitetään tärkeimmät kriteerit, joiden perusteella eräät lainat kuten sm. *sata* ja *marras* joudutaan määrittämään arjalaisiksi. Ongelmallisimpia indoeurooppalaiskosketusten puntaroinnissa on sellaisten äänteellisin perustein arjalaisiksi luokiteltavien sanojen selittäminen, jotka levikkinsä puolesta rajoittuvat vain itämerensuomeen ja/tai saameen (*marras, sammas, tivas, varsa*). Paljon huomiota on omistettu pohdinnalle, missä indoeurooppalaista kan-

takieltä on puhuttu ja mitkä alueet tulevat kyseeseen mahdollisena kontaktialueena uralilaisen kantakielen puhujien kanssa.

Uuden tutkimuksen ottaa huomioon myös alaotsikko *Itämeren alueen vanhat lainasanakerrostumat*, joka määrittää väljästi kontaktialueen, mutta rajaa selvemmin sen, minkälaisia uralilaisia kieliä tarkoitetaan. Tässä jaksossa tulevat esille kielitieteilijöiden ja arkeologien pyrkimykset yhdistää toisiinsa eri lainasanakerrostumat ja arkeologiset periodit. Häkkinen suhtautuu hyvin epäilevästi siihen, voidaanko kantabalttilaista kielimuotoa ja siten balttilaislainoja varauksetta ajoittaa yhtä vanhaksi kuin vasarakirveskulttuuri on. Kompromissina vasarakirveskulttuurin aikaisia lainoja luonnehditaan esibalttilaisiksi tai -germaanisiksi.

Balttilaisten lainojen jälkeen esitetään jo Vilhelm Thomsenin vakiinnuttamassa järjestyksessä germaaniset ja slaavilaiset lainat. Suurin muutos vanhaan tarkastelutapaan nähden on se, että nykyään germaanisten lainakosketusten katsotaan olevan suoraa jatkoa Itämeren alueen varhaisille indoeurooppalaisille ja esigermaanisille lainakontaktiteille.

Kaikkiaan lainasanatutkimuksen voidaan katsoa olevan keskeisiä suomalaisten esihistorian uudelleenarviointiin viime vuosikymmeninä vaikuttaneita tutkimusaloja. Lainasanatutkimus on myös kouriintuntuva esimerkki siitä, kuinka eriarvoisessa asemassa eri uralilaisten kielten tutkimus on. Volgalaisten ja permiläisten kielten uudempiä turkkilaiskosketuksia on kartoitettu jonkin verran, mutta vanhempien turkkilaiskontaktien tutkimukset (poikkeuksena Rédei ja Róna-Tas 1983, Róna-Tas 1988) ovat usein kymmenien vuosien takaa — puhumattakaan Volgan turkkilaiskautta edeltäneistä indoeurooppalaiskontakteista. Erityisesti tämä koskettaa itämerensuomalaisia kieliä maantieteellisestikin lähinnä sijaitsevaa mordvaa. Lieneekin niin, että mordvan

mutta myös marin ja permiläisten kielten vanhojen indoeurooppalaisten lainojen systemaattisesta kartoittamisesta (ylipäättään etymologisesta tutkimuksesta) voisi odottaa uusia näkökohtia koko uralilais-indoeurooppalaiseen kontaktikysymykseen. Nykytilanteessa näiden kielten indoeurooppalaisten lainasanojen listaaminen on lähinnä satunnaisvertailua — niin jälkeen jäänyt näiden tutkimus on.

Kirjan viimeiset luvut ovat *Esihistoria ja nimistöntutkimus* sekä *Kadonneet kansat ja kuolleet kielet*. Kun teoksen tavoitteena on selvittää ne keinot, joilla kielitiede on suomalaisten esihistoriaa tarkastellut, on nimistöntutkimuksenkin esittely paikallaan. Samalla on kuitenkin selvää, että juuri nimistö on se itämerensuomalaisen sanaston osa-alue, jota esihistorian tutkimuksessa on viime aikoina ja ajantasaisin metodein vähiten hyödynnetty. Toisaalta läpinäkyvämmän nimistön etymologisointi on ilman appellatiivista viitettä paljon vaikeampaa kuin muun sanaston. Pohjois-Venäjän suomalais-ugrilaista paikannimisubstraattia on alettu tutkia, ja saamelaisperäisellä nimistöllä on olennainen rooli siinäkin. Systemaattisemmalla haravoinnilla voitaisiin löytää uutta aineistoa tukemaan viittauksia (*Kukas-*, *Nuukio*, *Vaala*) myös Suomessa paljon etelämpään ulottuneesta saamelaisasutuksesta. Eräät Häkkisen kirjan kirjoittamisen jälkeen julkaistut havainnot koskevatkin nimistöä ja etnonymyjä (Grünthal 1997, Koivulehto 1997). Nimistöntutkimus on myös ainoa keino saada konkreettista tietoa kadonneista kielistä, joita kirjallisissa lähteissä mainitut kansat puhuivat.

Häkkisen runsaasti virikkeitä tarjoavassa kirjassa ne väitteet, joita vertailevan kielentutkimuksen ja lainakontaktitutkimuksen tuloksista on esitetty, on koottu tiiviiseen, mutta helposti lähestyttävään muotoon. Toivottavaa on, että kirja löytää tiensä paitsi työkseen samaa aihepiiriä tutki-

vien, myös opiskelijoiden ja muiden asiasta kiinnostuneiden pöydälle.

RIHO GRÜNTHAL

Suomalais-ugrilainen laitos, PL 25 (Franzeninkatu 13), 00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti: *Riho.Grunthal@Helsinki.fi*

LÄHTEET

GRÜNTHAL, RIHO 1997: Livvistä liiviin. Itämerensuomalaiset etnonyymit. Castrenianumin toimitteita 51. Helsinki.

HIETANEN, SILVO 1982: Kalatalous. – Karjala 3 s. 131–147.

JANHUNEN, JUHA 1996: Finny i tungusy. — Alkukotien ongelmia. Esitelmä Suomalais-Ugriaisessa Seurassa 16.2. 1996.

KOIVULEHTO, JORMA 1997: Were the Baltic Finns »clubmen»? – Ritva Liisa Pitkänen & Kaija Mallat (toim.), You name it s. 151–169. *Studia Fennica Linguistica* 7. SKS, Helsinki.

LAAKSO, JOHANNA 1997: Neue Perspektiven zur Grundspracheforschung? – FUF 54 s. 205–213.

PITKÄNEN, RITVA LIISA 1985: Turunmaan saariston suomalainen lainanimistö. SKST 418. SKS, Helsinki.

RÉDEI, KÁROLY – RÓNA-TAS, ANDRÁS 1983: Early Bulgarian loanwords in the Permian languages. – *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hun. Tomus XXXVII* (1–3) s. 3–41. Budapest.

RÓNA-TAS, ANDRÁS 1988: Turkic influence on the Uralic languages. – Denis Sinor (toim.), *The Uralic languages* s. 742–780. Leiden.

SALMINEN, TAPANI 1989: Classification of the Uralic languages. – Riho Grünthal, Sirpa Penttinen & Tapani Salmi (toim.), *IFUSCO* 1988 s. 15–24. Castrenianumin toimitteita 35. Helsinki.

— 1997: Facts and myths about Uralic studies. – *Sprachtypologie und Universalforschung* 50 s. 83–93.

SOSIOLINGVISTIikka JA KIELIPOLITIikka VENÄJÄLTÄ

Jazyk v kontekste obščestvennogo razvitija. Language in the context of social development. Moskva 1994. 346 s.

Problemy jazykovej žizni Rossijskoj Federacii i zarubežnyh stran. Language problems of the Russian Federation and foreign states. Moskva 1994. 200 s.

Jazykovye problemy Rossijskoj Federacii i zakony o jazykah. Moskva 1994. 248 s.

Venäjän tiedeakateman kielitieteen laitoksen alaisuuteen kuuluva etnisten ja kielellisten suhteiden tutkimuskeskus perustettiin 1991 entisen sosiolingvistiikan osaston tilalle. Sen perustehtävät ovat tutkia maan kielitilannetta, laatia kielipolitiikan periaatteet ja tarkastella muissa maissa saatuja kokemuksia kielellisten ongelmien käsitte-

lyssä. Toiminta tähtää sosiolingvistiikan perusongelmien ratkaisemiseen, kielikonfliktien ja niiden ehkäisyn tutkimiseen. Keskusten julkaisut keskittyvät perustutkimukseen ja kielipolitiikan nykyongelmiin. Esiteltävinä ovat artikkelikokoelmat ovat tavallaan sivutöitä, jotka liittyvät valmistella olevaan laajaan yleisteokseen Venäjän